

PRAWO KONSTYTUCYJNE

STANY NADZWYCZAJNE

Rozdział XI Konstytucji RP

Stany nadzwyczajne

ZASADY

art. 228 Konstytucji RP

1. *W sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki konstytucyjne są niewystarczające, może zostać wprowadzony odpowiedni stan nadzwyczajny: **stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej.*** → zróżnicowane formy

2. *Stan nadzwyczajny może być wprowadzony **tylko na podstawie ustawy, w drodze rozporządzenia, które podlega dodatkowemu podaniu do publicznej wiadomości.***

3. *Zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres, w jakim mogą zostać ograniczone wolności i prawa człowieka i obywatela w czasie poszczególnych stanów nadzwyczajnych, **określa ustawa.***

4. *Ustawa może określić podstawy, zakres i tryb wyrównywania strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela. **Ustawa może określić podstawy, zakres i tryb wyrównywania strat majątkowych wynikających***

5. *Działania podjęte w wyniku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego muszą odpowiadać stopniowi zagrożenia i powinny zmierzać do **jak najszybszego przywrócenia normalnego funkcjonowania państwa.*** → zasada proporcjonalności

6. *W czasie stanu nadzwyczajnego **nie mogą być zmienione:** Konstytucja, ordynacje wyborcze do Sejmu, Senatu i organów samorządu terytorialnego, ustawa o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej oraz ustawy o stanach nadzwyczajnych.*

7. *W czasie stanu nadzwyczajnego oraz w ciągu 90 dni po jego zakończeniu **nie może być skrócona kadencja Sejmu, przeprowadzane referendum ogólnokrajowe, nie mogą być przeprowadzane wybory do Sejmu, Senatu, organów samorządu terytorialnego oraz wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, a kadencje tych organów ulegają odpowiedniemu przedłużeniu.** Wybory do organów samorządu terytorialnego są możliwe tylko tam, gdzie nie został wprowadzony stan nadzwyczajny.*

REGULACJE USTAWOWE

STAN WOJENNY

ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej
(t.j.: Dz. U. z 2017 r., poz. 1932)
dalej: ustawa o stanie wojennym

STAN WYJĄTKOWY

ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym
(t.j.: Dz. U. z 2017 r., poz. 1928)
dalej: ustawa o stanie wyjątkowym

STAN KLĘSKI ŻYWIOŁOWEJ

ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej
(t.j.: Dz. U. z 2017 r., poz. 1897)
dalej: ustawa o stanie klęski żywiołowej

ustawa z dnia 22 listopada 2002 r. o wyrównywaniu strat majątkowych wynikających z ograniczenia w czasie stanu nadzwyczajnego wolności i praw człowieka i obywatela
(Dz.U. Nr 233, poz. 1955)

art. 2 ust. 1: *Każdemu, kto poniósł **stratę majątkową w następstwie ograniczenia wolności i praw człowieka i obywatela** w czasie stanu nadzwyczajnego, służy roszczenie o odszkodowanie.*

art. 3.

1. *Odszkodowanie przysługuje **od Skarbu Państwa.***

2. *Odszkodowanie nie przysługuje, jeżeli strata majątkowa powstała wyłącznie z winy poszkodowanego lub z winy osoby trzeciej.*

Art. 4 ust. 1: *Odszkodowanie przyznaje się **na pisemny wniosek** poszkodowanego, złożony **do właściwego wojewody.***

STAN WOJENNY

przesłanki:

- zewnętrzne zagrożenie państwa
- zbrojna napaść na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
- wynikające z umowy międzynarodowej zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji

wprowadzenie (art.229 Konstytucji RP):

Prezydent Rzeczypospolitej (na wniosek Rady Ministrów) może wprowadzić **stan wojenny na części albo na całym terytorium państwa**

zniesienie (art.8ust.1ustawyostaniewojennym):

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, znosi stan wojenny, jeżeli ustaną przyczyny, dla których stan wojenny został wprowadzony, oraz zostanie przywrócone normalne funkcjonowanie państwa.

!art. 234 Konstytucji RP – rozporządzenie z mocą ustawy!

STAN WOJENNY STAN WOJNY
art.116KonstytucjiRP
(sfera stosunków
zewnętrznych)

STAN WYJĄTKOWY

przesłanki:

- zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego

wprowadzenie (art.230KonstytucjiRP):

Prezydent Rzeczypospolitej (na wniosek Rady Ministrów) może wprowadzić, **na czas o z n a c z o n y, nie dłuższy niż 90 dni, stan wyjątkowy na części albo na całym terytorium państwa**

art. 230 ust. 2: Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić tylko raz, za zgodą Sejmu i na czas nie dłuższy niż 60 dni

zniesienie (art.5ust.2ustawyostaniewyjątkowym):

*Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, znosi stan wyjątkowy przed upływem czasu, na jaki został wprowadzony, jeżeli ustaną przyczyny wprowadzenia tego stanu oraz zostanie przywrócone **normalne funkcjonowanie państwa.***

art. 231 Konstytucji RP

*Rozporządzenie o wprowadzeniu stanu wojennego lub wyjątkowego **Prezydent Rzeczypospolitej przedstawia Sejmowi w ciągu 48 godzin od podpisania rozporządzenia. Sejm niezwłocznie rozpatruje rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej. Sejm może je uchylić bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.***

art. 233 ust. 1 i 2 Konstytucji RP

*1. **Ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w czasie stanu wojennego i wyjątkowego nie może ograniczać** wolności i praw określonych w art. 30 (godność człowieka), art. 34 i art. 36 (obywatelstwo), art. 38 (ochrona życia), art. 39, art. 40 i art. 41 ust. 4 (humanitarne traktowanie), art. 42 (ponoszenie odpowiedzialności karnej), art. 45 (dostęp do sądu), art. 47 (dobra osobiste), art. 53 (sumienie i religia), art. 63 (petycje) oraz art. 48 i art. 72 (rodzina i dziecko).*

2. Niedopuszczalne jest ograniczenie wolności i praw człowieka i obywatela wyłącznie z powodu rasy, płci, języka, wyznania lub jego braku, pochodzenia społecznego, urodzenia oraz majątku.

KLAUZULA NEGATYWNA

rozdział 4 ustawy o stanie wojennym → „Zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela”

rozdział 3 ustawy o stanie wyjątkowym → „Zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela”

STAN KLĘSKI ŻYWIOŁOWEJ

przesłanki:

→ w celu zapobieżenia skutkom katastrof naturalnych lub awarii technicznych noszących znamiona klęski żywiołowej oraz w celu ich usunięcia

wprowadzenie (art. 232 Konstytucji RP):

Rada Ministrów może wprowadzić **na czas o znaczący (nie dłuższy niż 30 dni)** stan klęski żywiołowej na części albo na **całym terytorium państwa**
Przedłużenie tego stanu może nastąpić **za zgodą Sejmu**.

art. 5 ust. 1 ustawy o stanie klęski żywiołowej

Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić stan klęski żywiołowej z własnej inicjatywy lub na wniosek właściwego wojewody.

zniesienie (art. 6 ust. 2 ustawy o stanie klęski żywiołowej):

Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, znosi stan klęski żywiołowej na całym obszarze jego obowiązywania lub na części tego obszaru przed upływem czasu, na który został wprowadzony, jeżeli ustaną przyczyny jego wprowadzenia.

art. 233 ust. 3 Konstytucji RP

Ustawa określająca zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela w stanie klęski żywiołowej może ograniczać wolności i prawa określone w art. 22 (wolność działalności gospodarczej), art. 41 ust. 1, 3 i 5 (wolność osobista), art. 50 (nienaruszalność mieszkania), art. 52 ust. 1 (wolność poruszania się i pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej), art. 59 ust. 3 (prawo do strajku), art. 64 (prawo własności), art. 65 ust. 1 (wolność pracy), art. 66 ust. 1 (prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy) oraz art. 66 ust. 2 (prawo do wypoczynku).

KLAUZULA POZYTYWNA

rozdział 3 ustawy o stanie klęski żywiołowej → „Zakres ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela”

Prezentacja została przygotowana na podstawie:

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: komentarz*, Warszawa 2012 r.;
- Banaszak B., *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2015 r.;
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne: zarys wykładu*, Warszawa 2016 r.;
- Jabłoński M., Jarosz-Żukowska S., *Prawo konstytucyjne w formie pytań i odpowiedzi*, Wrocław 2003 r.